

"What's in a name?"

Zin en onzin van labels

Wat ervaren ouders van kinderen met al dan niet erkende labels? Enkele jaren geleden bundelde de Studiedienst van de Gezinsbond hun verzuchtingen in een publicatie. Belangrijke boodschap hierin was: diagnoses helpen en openen deuren tot zorg, maar niet altijd. De weg naar een diagnose vraagt bovendien vaak heel wat kennis, geduld en middelen, en is niet voor elke ouder weggelegd. Niet de diagnose, maar de vraag hoe we omgaan met wat er moeilijk loopt bij kinderen, moet daarom het uitgangspunt zijn. Twee jaar na de lancering van onze boodschap wil de koepel van de Vrije Centra voor Leerlingenbegeleiding (VCLB) ouders een duidelijk antwoord bieden op een reflectiedag op 22 november, 'What's in a name?'. We vroegen coördinator Stefaan Jonniaux en Tine Gheysen, verantwoordelijke 'specifieke noden', om meer uitleg.

Wat loopt er volgens jullie vandaag mis met labeling?

"Iedereen lijkt zich te mengen in het debat over labels en diagnostische etiketten, waarbij het vaak meer over de labels dan over de kinderen gaat. We stellen vast dat aanpassingen en zorg er vaak komen net omwille van dat label, en niet zozeer omwille van de concrete problemen die leerlingen hebben. Die evolutie willen we keren. We willen onze stem laten horen in het maatschappelijk debat rond labeling, en duidelijk maken hoe wij zorg willen geven aan kinderen met specifieke noden.

Het begint al bij de term... 'labeling'. We kleven een etiket op iemand, doen een classificerende uitspraak en denken dat alles daarmee verklaard is en het probleem opgelost. Toch weet iedereen dat bijvoorbeeld de ene adhd-er de andere niet is.

Vlaanderen labelt te vaak, de cijfers voor bepaalde problematieken liggen opvallend hoger dan de internationale gemiddelden. Dat heeft alles te maken met de druk om een label te krijgen. Je hebt doorgaans een label nodig om de deur naar zorg te kunnen openen. Daarbij wordt soms ook verkeerd gelabeld. Het ene label doet nu eenmaal meer deuren open dan het andere. Dat niet iedereen in onze maatschappij omwille van financiële of praktische drempels aan een label raakt (en dus ook niet aan zorg), maakt het extra schrijnend.

Sommige leerlingen verzamelen in hun schoolcarrière heel wat labels. Want eens gegeven, wordt een label zelden weer ingetrokken. Dat komt omdat labels verwijzen naar persoonsgebonden kenmerken, die als vrij statisch gezien worden. Toch kunnen meerdere labels verwijzen naar eenzelfde basisprobleem, of kunnen persoonskenmerken evolueren in de tijd en 'uitgroeien'. Gedrag

dat op tienjarige leeftijd nog als adhd bestempeld werd, kan in de puberteit en jongvolwassenheid verdwijnen door de verdere rijping van de hersenen. Maar daarom verdwijnt het label niet. We pleiten dus voor voorzichtigheid én zuinigheid bij het gebruik van labels.

Ten slotte, een label legt de klemtoon op wat niet goed gaat, op wat de jongere niet goed kan. Uiteraard moet men daar een goed zicht op hebben, maar wij denken dat je veel verder raakt als je ook weet wat de jongere wél kan, wat wél goed gaat."

Wie is dan verantwoordelijk voor de jacht op diagnoses?

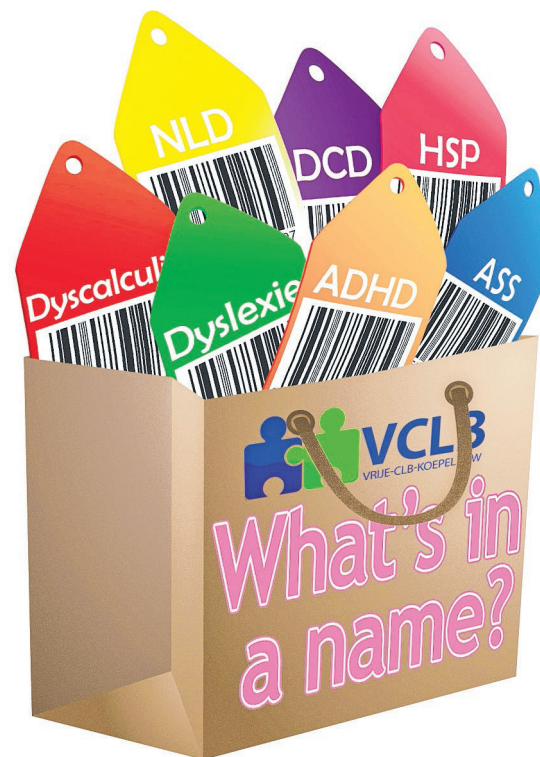
"Het lijkt wel een rondje 'elkaar de zwarte piet doorspelen'. Volgens ouders ligt het aan de school, want die wil geen maatregelen treffen zonder label. Leerkrachten noemen de ouders, want die willen weten wat er precies mis is. Maar ook het beleid en de inspectie hebben boter op het hoofd, want scholen moeten zich 'verantwoorden' dat ze voor bepaalde leerlingen 'andere dingen' doen. De 'labelaars' wijzen naar het beleid en de regelgeving, want die bepalen dat er een label nodig is om ondersteuning te kunnen krijgen. En de overheid praat over de begroting: zonder een rem op toegang tot gespecialiseerde zorg wordt het onbetaalbaar."

Hoe kunnen we het tij doen keren?

"We zijn dus met z'n allen verantwoordelijk om anders te gaan kijken naar specifieke noden én naar de organisatie van de zorg en hulp. De CLB's en onderwijskoepels werken al jaren aan protocollen voor handelingsgerichte diagnostiek (www.prodiagnostiek.be). Dit betekent dat we een zo concreet mogelijke formulering van onderwijs- en opvoedingsbehoeften willen, en een omschrijving van wat deze leerling, met deze ouders, in deze school en deze klas nodig heeft om beter te kunnen functioneren en participeren. We doen dit in nauwe samenwerking met de leerling zelf, de ouders en de school, om samen tot duidelijke afspraken en engagementen te komen. Onze focus ligt op het weer perspectief bieden. Een label kan daarbij helpen, maar is niet altijd nodig. Vanuit die visie pleiten we al lang bij de overheid om af te stappen van het 'medisch deficit-model', het benadrukken wat fout gaat, en in te zetten op een biopsychosociaal model waar ook de rol van de omgeving in participatieproblemen een plaats krijgt. Dat werpt stilaan zijn vruchten af in een aantal beleidsdossiers binnen Onderwijs en Welzijn. We zijn hoopvol!"

Welke rol zien jullie voor ouders in dit verhaal?

"Ouders zijn ervaringsdeskundigen. Ze merken vaak als eersten dat er 'iets' scheelt met hun kind. We vinden het belangrijk dat ouders met die eerste – vaak vage – vragen of zorgen ergens vlot terecht kunnen. Dat kan op school, maar zeker ook op het CLB.

Ouders zijn voor ons een ongelofelijk belangrijke informatiebron om goed zicht te krijgen op wat hun kind wel en niet kan, waar het vastloopt en waaraan het plezier beleeft. Daarom hopen we dat ouders vooral blijven doen wat ze nu ook al doen: ons vertellen wat ze zien bij hun kind.

We willen vooral dat ouders ouders kunnen blijven, en niet noodgedwongen 'hulpverleners' of 'extra hulpverlener' moeten zijn bij gebrek aan de juiste zorg voor hun kind, want ouder-zijn is hun belangrijkste rol."

Met welke zorgvragen kunnen ouders aankloppen bij het CLB?

"Ouders kunnen met al hun vragen over hun kind terecht in het CLB waarmee de school samenwerkt. Het CLB-team zal elke vraag beluisteren en uitleggen wat het CLB kan doen. Meestal betekent dit eerst samen met ouders, leerling en – mits akkoord van de ouders – de school, de problemen en mogelijkheden zo goed mogelijk in kaart brengen. Soms zal extra onderzoek nodig zijn om beter zicht te krijgen op de mogelijkheden en beperkingen van de jongere. Veel van die onderzoeken voert het CLB zelf uit. Waar nodig verwijst het CLB door voor meer gespecialiseerd onderzoek. De resultaten van die onderzoeken worden dan samen gelegd en besproken met de ouders en de leerling. Ten slotte maken we samen een advies op over wat nodig is om terug verder te kunnen. We bespreken dat met alle betrokkenen, want het is erg belangrijk dat iedereen het ziet zitten om die hulp ook echt te bieden. Daarnaast helpt het CLB ook zoeken naar gepaste hulp. Die kan zich binnen of buiten de school situeren. Het CLB heeft een goed zicht op de hulpverlening in de regio, en helpt ook om de link te leggen tussen de school en de buitenschoolse hulp. Wij zullen aan externe hulpverleners vertellen hoe het loopt op school. Omgekeerd zetten wij samen met de hulpverlener de inzichten uit de buitenschoolse hulp om naar de school-

se context. Zo werken school, CLB en buitenschoolse hulp constructief samen en versterken ze elkaar. Belangrijk is dat in dit hele proces niets gedaan wordt zonder het vooraf te bespreken met leerling en ouders. We praten niet over maar met mensen.

We stellen vandaag duidelijk dat we geen voorstanders van labels zijn, omdat die te vaak de voorwaarde zijn om de juiste zorg te krijgen. Dit betekent niet dat ouders met een vraag rond een diagnose niet meer bij ons terecht kunnen. We weten dat een diagnose ouders en leerlingen vaak helpt in de verwerking van het 'anders-zijn'. Als CLB zullen we dus ook op die vraag ingaan, maar we zullen telkens ook samen zoeken naar gepaste hulp. Zo combineren we labeling met handelingsgericht werken."

Wat hopen jullie met de reflectiedag te bereiken?

"De reflectiedag draagt als titel 'What's in a name?': een uitdrukking om het belang van al die labels en diagnostische etiketten te relativiseren. We willen ons engagement uitspreken ten aanzien van leerlingen, ouders én overheid: niet langer de zwarte piet doorschuiven, maar in samenwerking met alle betrokkenen, zelf een bijdrage leveren. Wij zullen zelf investeren in diagnostiek die focust op het in kaart brengen van beperkingen en participatieproblemen van kinderen alsook op het formuleren van hulp die daarbij aansluit. Wij willen ouders steunen in hun zoektocht naar het beste voor hun kind en kinderen en jongeren helpen om doorheen hun schoolloopbaan positieve keuzes te maken op basis van sterktes en interesses, zonder gehinderd te worden door labels. Ten slotte willen we dat de overheid op een andere manier de toegang tot (gespecialiseerde) zorg mogelijk maakt. En als het nodig is, zullen wij tegen de stroom in roeien om de belangen van leerlingen en hun ouders te verdedigen."

**HILDE TIMMERMANS
STUDIEDIENST**